

---

## ІНТЕГРАЦІЯ КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ФОРМУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

---

Форманова С. В., Боса Т. С., Лазарчук С. Ф.  
DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-532-7-6>

### ВСТУП

У сучасному світі знання англійської мови є однією з ключових компетенцій, необхідних для успішної інтеграції у глобалізоване суспільство. Особливо важливим це стає для майбутніх учителів, які мають не лише володіти мовою, але й ефективно передавати ці знання своїм учням. Сучасна парадигма викладання іноземних мов ґрунтується на ідеї когнітивно-комунікативного підходу, який поєднує мовленнєву діяльність із розумінням культурного та соціального контексту.

*Когнітивно-комунікативний підхід (далі – ККП)* у викладанні англійської мови сприяє формуванню лінгвістичної і міжкультурної компетентності майбутніх вчителів. Цей підхід інтегрує комунікативні та когнітивні аспекти навчання, що дозволяє студентам не лише засвоювати мовні структури, а й розвивати критичне мислення та культурну обізнаність<sup>1</sup>.

**Об'єктом** статті виступає методологія вивчення іноземної мови студентами завдяки когнітивно-комунікативному підходу.

**Предметом** – саме когнітивно-комунікативний підхід.

**Метою роботи** є дослідження шляхів інтеграції когнітивно-комунікативного підходу у процес викладання англійської мови для забезпечення формування лінгвістичної та міжкультурної компетентності у майбутніх учителів.

Досягнення мети потребує вирішення таких **завдань**:

1. Визначити теоретичні основи когнітивно-комунікативного підходу.

---

<sup>1</sup> Шабат-Савка С. Т. Дискурс як релевантний спосіб втілення комунікативних інтенцій. *Studia Linguistica*. 2011. № 5. С. 453.

2. Розкрити вплив когнітивних та комунікативних стратегій на формування лінгвістичної компетентності.

3. Дослідити методи інтеграції міжкультурного компоненту у викладанні англійської мови.

4. Запропонувати практичні рекомендації для викладачів.

Основною **проблемою**, яка постає перед нашим дослідженням, є відсутність системного підходу до поєднання когнітивних, комунікативних і культурних аспектів у навчанні англійської мови. Більшість освітніх програм орієнтовані переважно на розвиток лінгвістичної компетентності, залишаючи поза увагою міжкультурний компонент.

**Актуальність статті.** В умовах глобалізації інтеграція міжкультурного підходу є необхідністю для забезпечення ефективного спілкування у багатонаціональному середовищі. Майбутні вчителі повинні володіти як мовною, так і культурною обізнаністю для підготовки учнів до участі в глобальному діалозі.

**Аналіз останніх досліджень.** Проблемою ККП у навчанні іноземної мови займалися багато українських методистів і лінгвістів (Г. Барабанова, С. Боднар, І. Василенко, О. Вовк, С. Зонтова, Т. Зубенко, О. Ігнатова, М. Клименко, А. Приходько, С. Стойко та інші). У наш час відбувається подальша теоретична розробка та практична реалізація ККП до навчання професійно-орієнтованої англійської мови під час різних видів мовленнєвої діяльності: читання (Г. Барабанова, Г. Губін), аудіювання (О. Колесніков, В. Яковлев), писемне мовлення (А. Шамот), усне мовлення (Л. Ананьєва, С. Дікарева).

Серед зарубіжних вчених особливу увагу треба звернути на дослідження ККП Ноама Хомського (засновник когнітивної лінгвістики й автор генеративної граматики), Делл Гаймза (впровадив концепцію комунікативної компетенції), Говарда Гарднера (розробив теорію множинного інтелекту, яка використовується для розвитку когнітивних і комунікативних здібностей у процесі навчання мов), Джерома Брунера (розробив концепцію активного навчання, включаючи розвиток когнітивних і комунікативних навичок), Золтана Дьорні (досліджував мотивацію вивчення мов), Джона Хьорнібі (працював над інтеграцією когнітивних і комунікативних методик у навчанні мов), Девіда Нанна (досліджував комунікативний підхід у навчанні мов із використанням когнітивних стратегій), Майкла Лонга (працював над створенням інтерактивних підходів у викладанні мов), Рода Елліса (досліджував когнітивні та комунікативні аспекти викладання), Мерріла Свейн (автор вивідної гіпотези, яка підкреслює важливість когнітивної обробки мови через мовленнєве виробництво), Стівена Крашена (розробив теорію придбання другої мови, акцентуючи увагу на важливості когнітивних процесів у засвоєнні мов через комунікативний контекст).

## 1. Теоретичні основи когнітивно-комунікативного підходу

Необхідність упровадження у процесі навчання іноземних мов *когнітивно-комунікативного підходу (ККП)* обумовлена вимогами організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах відповідно до пізнавальних особливостей студентів і розвитку в них здатності до реального спілкування в іншомовному середовищі. Пропонуємо розглянути поняття *когнітивно-комунікативний підхід* стосовно процесу навчання іноземної мови у ВНЗ: О. Селіванова у своєму лінгвістичному словнику термін «когнітивний» пояснює як «пізнавальний, тобто процес набуття досвіду і знань засобом сенсорного сприйняття світу із залученням органів чуття, інтеріоризації у мозку продуктів цього сприйняття, перероблення отриманих знань на основі рефлексивного досвіду, мовної та мовленнєвої інтерпретації»<sup>2</sup>. О. Рубанець, досліджуючи сутність когнітивного підходу дає таке визначення: «об'єктом дослідження когнітивного можуть бути не тільки безпосередньо ментальні, психічні процеси, а й знання. Більше того, саме «немовне» знання – знання, яке не містить відомостей про лінгвістичну репрезентацію, стає джерелом, з якого виходять висновки щодо ментальних процесів. Розгляд когнітивного як прояву знання демонструє, що шлях до ментального як психічної діяльності мозку людини, може йти від знання до реактивації на його основі певних психічних процесів»<sup>3</sup>. За словами Ф. Бацевича, «до найважливіших принципів когнітивізму належить трактування людини як суб'єкта чинного, що активно сприймає і продукує інформацію, керується у своїй мисленнєвій діяльності певними схемами, програмами, планами, стратегіями»<sup>4</sup>.

Основне завдання оволодіння іноземною мовою – це, коли під час вивчення іноземної мови, ми одночасно засвоюємо образ світу, притаманний відповідному народові через призму національної культури. Когнітивна лінгвістика досліджує, як мова та мислення взаємодіють, у який спосіб мова використовується для вираження та надання словам сенсу, як мова обробляється в мозку людини, як слова та поняття організовуються та представляють у свідомості, й як мова використовується для передачі та формування нашого розуміння світу. Однією з ключових ідей у когнітивістиці є те, що мова тісно пов'язана з нашою концептуальною системою, що є способом організації і

---

<sup>2</sup> Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К. 2006. С. 218.

<sup>3</sup> Рубанець О. М. Про сутність когнітивного підходу у сучасній філософії науки. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»* : зб. наук. пр. Філософія. Київ : КПІ. 2006. С. 61.

<sup>4</sup> Бацевич, Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. С. 25.

розуміння нашого досвіду та світу навколо нас<sup>5</sup>. Представники когнітивної лінгвістики розглядають функціонування мови як різновид пізнавальної діяльності, а механізми і структури людської свідомості, вивчаються через мовні явища.

Отже, *когнітивно-комунікативний підхід (ККП)* – це синтез когнітивного та комунікативного підходів у викладанні іноземних мов. ККП у навчанні іноземних мов об'єднує елементи когнітивної та комунікативної теорій, акцентуючи увагу на активній участі студентів у процесі навчання, підпорядковується системі комунікативних, фахових та пізнавальних завдань, передбачає вивчення функціонування мови в динаміці, базується на принципах комунікативної спрямованості, а також полягає у свідомому й відповідальному підході студентів до вивчення іноземної мови, де студент є активним учасником навчального процесу, а не пасивним відвідувачем занять<sup>6</sup>.

Ефективність когнітивно-комунікативної методики навчання читання забезпечується комплексом вправ, у якому враховуються індивідуально-особистісні характеристики, когнітивні стилі та стратегії студентів. Основними принципами когнітивно-комунікативного методу навчання іноземної мови є: *особистісний, етнокультурологічний, інтеграційний, позитивно-емоційний, креативний та пізнавальний*, які спрямовані на орієнтування на особистість, навчання іноземної мови в контексті пізнання культури інших народів, інтеграцію здобутої інформації, спільну творчу діяльність, активну пізнавальну спрямованість.

Як справедливо зазначають Н. І. Годованець та В. П. Леган, «ефективність когнітивно-комунікативної методики навчання читання забезпечується комплексом вправ, у якому враховуються індивідуально-особистісні характеристики, когнітивні стилі та стратегії студентів. За допомогою когнітивно-комунікативної методики навчання читання іноземною мовою можна скоротити шлях оволодіння великим об'ємом професійно-орієнтованої іншомовної інформації, яка необхідна студенту»<sup>7</sup>.

З метою розвитку пізнавальної активності, самовираження й самовдосконалення студентів реалізація когнітивно-комунікативного методу вимагає нових підходів до організації та проведення занять: *ділові ігри, моделювання типових ситуацій спілкування, інтегровані заняття, когнітивно-розвивальні вправи*: аналітичні, пов'язані з

---

<sup>5</sup> Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К. 2006. С. 213.

<sup>6</sup> Гончаренко А. Особистісно-орієнтована модель освіти: підготовка педагога. *Дошкільне виховання*, 2008. № 1. С. 11.

<sup>7</sup> Годованець Н. І., Леган В. П. Когнітивно-комунікативний підхід при навчанні іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Випуск 1 (38). С. 95.

аналізом текстового матеріалу; комунікативні, що передбачають залучення до активної комунікативної діяльності, спрямовані на формування інтелектуально-креативних здібностей; *асоціативні*, які *спонукають до виявлення емоційно-почуттєвого ставлення до тексту й навчального матеріалу*; дослідницькі, що передбачають залучення до творчості через пошук шляхом створення й розв'язання проблемних ситуацій<sup>8</sup>.

Когнітивно-комунікативна методика, перш за все, передбачає створення ментального образу іншомовного слова чи граматичного явища – так званого *концепту*. **Концепт** є одним з головних понять когнітивної лінгвістики та позначає цілісне образне уявлення про предмет. Основою для надбудовування концептів є фрейм – шаблон, що відображає сценарії, за зразком яких у свідомості людини відтворюється більшість ситуацій<sup>9</sup>.

Розглядаючи концепт, варто згадати його походження. «Словник української мови» визначає концепт як «філософське формулювання, загальне поняття, думка»<sup>10</sup>. Це визначення базується на етимології терміна, що походить від латинського *conceptus*, що в перекладі означає «думка, уявлення, поняття» і спочатку використовувалося в логіці та філософії.

В «Етимологічному словнику української мови» концепт трактується як смислова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та мови, що відображає картину світу в людській свідомості. Зміст концепту охоплює інформацію, яка відображає досвід, знання та результати людської діяльності і пізнання світу у вигляді своєрідних «квантів» знання. Ця інформація може стосуватися як об'єктивного, так і уявного світу і включає все, що індивід знає, уявляє чи припускає про об'єкти навколишнього світу. Концепти зводять різноманітність спостережуваних та уявних явищ до єдиної категорії чи класу<sup>11</sup>.

Пропонуємо розглянути основні концептуальні засади використання *когнітивно-комунікативний методу* у навчанні іноземних мов:

– інтегрування навчального матеріалу, що відображає цілісне уявлення студентів про навколишній світ та формування їх наукового мислення;

---

<sup>8</sup> Бойкарова Л. Когнітивно-комунікативна методика навчання української мови : Гірська школа Українських Карпат. Івано-Франківськ, 2013. № 10. С. 234.

<sup>9</sup> Томенюк О. Когнітивний підхід до аналізу мовних явищ. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. № 11. С. 144.

<sup>10</sup> Сліпушко О. Тлумачний словник іншомовних слів. Київ : Школа, 2006. С. 252.

<sup>11</sup> Етимологічний словник української мови : у 7 т. / редкол. О. С. Мельничук (голова) та ін. ; АН УРСР, Ін-т мов-ва ім. О. О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1982. С. 90.

- структурування навчального матеріалу з позиції диференціації;
- міжпредметний підхід до навчально-виховного матеріалу;
- індивідуальний підхід, орієнтований на особистість;
- діяльнісний підхід, спрямований на самореалізацію студента у соціо-культурному середовищі<sup>12</sup>.

О. І. Вовк висуває такі основні принципи ККП:

- 1) навчання іноземної мови у процесі когнітивно-комунікативної діяльності;
- 2) стимулювання мовленнєво- розумової активності суб'єктів пізнання;
- 3) створення автентичних умов їхньої соціалізації;
- 4) урахування індивідуальних пізнавальних стилів і навчальних стратегій;
- 5) розвиток і розширення простору знання;
- 6) становлення мовної особистості;
- 7) формування картини світу;
- 8) розвиток множинного інтелекту;
- 9) контекстуальність комунікативно-когнітивної діяльності;
- 10) розвиток критичного мислення;
- 11) становлення здатності до концептуального структурування інформації<sup>13</sup>.

Робота над лексичним і граматичним матеріалом на заняттях з іноземної мови має бути побудована з урахуванням основних методичних принципів: *комунікативної спрямованості, взаємопов'язаного опанування всіх видів мовленнєвої діяльності, провідної ролі вправ і врахування рідної мови*. Критеріями для відбору вправ можуть слугувати характеристики, запропоновані Д. Ньюбі:

- чіткий і реалістичний контекст (лексичні та граматичні зразки виникають із реальної ситуації комунікації та вивчаються в контексті тематики ситуативного спілкування, передбаченої програмою);
- реалістичне використання мови (граматика – це спілкування, а не математика);
- персоналізація (учні пов'язують нові лексичні та граматичні одиниці зі своїми знаннями, ідеями, досвідом);
- завдання є засобом досягнення визначеної комунікативної мети;
- завдання дозволяє відпрацьовувати інтегровані навички<sup>14</sup>.

Отже, ККП вважається найдоцільнішим, оскільки він забезпечує інтенсифікацію навчального процесу. Цей підхід спрямований на розвиток основних видів мовленнєвої діяльності – читання, письма,

<sup>12</sup> Пустовіт Г. П. Концептуальні засади модернізації змісту сучасної позашкільної освіти і виховання учнів. *Рідна мова*. 2010. № 10. С. 21.

<sup>13</sup> Вовк О. І. Комунікативно-когнітивна компетентність майбутніх філологів: нова парадигма сучасної освіти. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2013. С. 164.

<sup>14</sup> Newby D. The role of theory in pedagogical grammar: A Cognitive and Communicative approach. *Eurasian Journal of Applied Linguistics*. 2015. № 1 (2). P. 18.

аудіювання та говоріння – в умовах, що моделюють ситуації реального професійного спілкування іноземною мовою, та стимулює мовленнєво-розумову активність студентів. ККП також передбачає вирішення практичних завдань, доцільних у професійній діяльності. Поєднання комунікативного та когнітивного підходів сприяє формуванню у студентів лінгвістичного концепту знання, що розуміють як тип ментальної репрезентації сприйнятої та обробленої вербальної та невербальної інформації.

## **2. Формування лінгвістичної компетентності засобами когнітивно-комунікативного підходу**

Сучасні освітні реформи в Україні ставлять високі вимоги до підготовки майбутніх педагогів, які повинні володіти глибокими знаннями мови та ефективними методиками її викладання. У цьому контексті формування лінгвістичної компетентності, яка включає знання про мовну систему, мовленнєві навички та розуміння культурних аспектів мови, є надзвичайно важливим завданням<sup>15</sup>. Підготовка майбутніх учителів іноземної мови має відповідати вимогам сучасного суспільства.

ККП як інноваційний метод забезпечує синтез когнітивного та комунікативного компонентів навчання, сприяє розвитку критичного мислення, креативності та здатності до міжкультурної комунікації. Коваль Т. і Лісовий О. підкреслюють, що саме інтеграція теоретичних знань із практичними вміннями є ключем до якісної підготовки сучасного вчителя.

Формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів англійської мови за допомогою ККП є ключовим і багатоаспектним процесом сучасної педагогіки, який має на меті забезпечення якісної підготовки педагогів. Цей підхід ґрунтується на інтеграції когнітивних і комунікативних аспектів навчання мови, що дозволяє забезпечити не лише засвоєння мовних знань, але й розвиток навичок їхнього практичного застосування у професійній діяльності. **Основні характеристики підходу включають:**

- *когнітивний компонент*, який спрямований на розвиток мислення, аналіз мовних явищ, формування здатності до абстрагування та систематизації знань. Студенти вчаться розуміти мовні явища як елементи цілісної картини світу (розвиток аналітичного, логічного та критичного мислення через вивчення мовної системи);

- *комунікативний компонент*, що включає розвиток мовленнєвих навичок і вмінь, що відповідають реальним потребам

---

<sup>15</sup> Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2022-2032 роки. Київ : МОН України, 2022.

спілкування у навчальному процесі та професійній діяльності. Здійснюється через моделювання ситуацій комунікації, рольові ігри, дебати (формування навичок використання мови в реальних комунікативних ситуаціях);

- *когнітивно-комунікативний підхід у практиці*: використання автентичних текстів як джерела мовного матеріалу, розробка завдань, які поєднують аналіз мовного матеріалу та комунікативну взаємодію, акцент на інтерпретацію культурного контексту мови, що вивчається;

- *методи і технології навчання*: метод проблемного навчання, інтерактивні методики (дискусії, проєктна діяльність), використання цифрових технологій (лінгвістичні симулятори, онлайн-курси);

- *інтегративність*: забезпечення зв'язку між теорією та практикою, розвиток міжпредметних зв'язків<sup>16</sup>.

Коваль Т. М. зазначає, що цей підхід стимулює пізнавальну активність студентів, створює умови для творчого підходу до засвоєння навчального матеріалу та розвиває рефлексивні здібності<sup>17</sup>.

Розглянемо кожний із аспектів більш детально.

### ***Когнітивний аспект***

Когнітивний аспект у процесі формування лінгвістичної компетентності відіграє ключову роль, адже саме він забезпечує розвиток здатності майбутнього вчителя усвідомлено оперувати мовними знаннями, аналізувати їх, систематизувати та застосовувати у різних професійних і соціокультурних ситуаціях.

### **Основні елементи когнітивного аспекту:**

#### ***1. Розвиток когнітивних стратегій:***

- *аналіз мовних явищ*: здатність розпізнавати структурні й семантичні особливості мовних одиниць;

- *синтез*: інтеграція окремих мовних елементів у цілісний контекст (текст, висловлювання);

- *абстрагування*: виділення ключових мовних і комунікативних аспектів у різних мовних ситуаціях.

#### ***2. Формування лінгвістичного світогляду***

Майбутній вчитель повинен сприймати мову як систему, що відображає культурні, історичні й когнітивні особливості народу. Це включає:

- *осмислення зв'язку між мовою та мисленням*;

- *розуміння впливу мови на світогляд і поведінку людини*.

#### ***3. Розвиток критичного мислення***

Завдяки когнітивному підходу майбутні вчителі здатні:

- *критично аналізувати мовні тексти*;

---

<sup>16</sup> Пасічник О.В. Формування мовленнєвих навичок у майбутніх учителів. Львів : Світ, 2019. С. 73.

<sup>17</sup> Коваль Т. М. Автентичні матеріали як засіб формування міжкультурної компетентності. Київ : Освіта, 2020. С. 36.

– оцінювати правильність використання мовних засобів у різних контекстах<sup>18</sup>.

### **Методи реалізації когнітивного аспекту:**

1. *Проблемно-орієнтоване навчання*: використання завдань, які стимулюють аналіз і пошук рішень, наприклад, виявлення та виправлення мовних помилок або аналіз складних мовних конструкцій.

2. *Мовні експерименти*: виконання практичних завдань для дослідження функцій мовних одиниць, наприклад, аналіз текстів із метою визначення їх стилістичних особливостей.

3. *Проектна діяльність*: створення групових або індивідуальних проєктів, де студенти аналізують та описують певні аспекти мови (діалекти, термінологія, фразеологізми тощо)<sup>19</sup>.

### **Роль когнітивного аспекту у професійній діяльності**

1. *Ефективне викладання*: учитель із розвиненими когнітивними навичками може адаптувати навчальний матеріал до рівня учнів, пояснювати складні мовні явища доступною мовою.

2. *Міжкультурна комунікація*: розуміння когнітивних і культурних аспектів мови допомагає педагогу ефективно працювати у багатомовному середовищі.

3. *Здатність до самоосвіти*: когнітивні навички сприяють здатності до постійного вдосконалення професійної майстерності, аналізу нових мовних явищ і адаптації до сучасних тенденцій у викладанні<sup>20</sup>.

Когнітивний аспект забезпечує глибоке усвідомлення мовної системи, формує здатність до рефлексії та аналізу, що є необхідними умовами для підготовки висококваліфікованого педагога.

### **Комунікативний аспект**

Комунікативний аспект є невід’ємною складовою формування лінгвістичної компетентності майбутнього вчителя, оскільки він зосереджений на практичному використанні мовних знань у реальних умовах професійної діяльності. Основна мета – забезпечити ефективну взаємодію вчителя з учнями, колегами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу.

### **Основні елементи комунікативного аспекту:**

1. *Розвиток мовленнєвих навичок*:

– вироблення чіткої, правильної та багатой мови, яка відповідає мовним нормам;

---

<sup>18</sup> Рускуліс Л. Когнітивно-комунікативний підхід у методичній системі формуванні лінгвістичної компетентності майбутніх вчителів української мови та літератури. *Педагогічний вісник*. Вип. 67, 2019. С. 195.

<sup>19</sup> Там само. С. 196.

<sup>20</sup> Гуменюк М. В. Інтеграція теоретичних знань і практичних умінь у навчальному процесі. Дрогобич : Університетське видавництво, 2019. С. 46.

- опанування стилістичної гнучкості для вибору відповідного стилю мовлення в різних комунікативних ситуаціях.

*2. Формування навичок міжособистісної взаємодії:*

- уміння будувати ефективний діалог, враховуючи емоційний стан і рівень підготовки співрозмовників;

- використання невербальних засобів комунікації (жести, міміка, інтонація) для посилення впливу мовлення.

*3. Розвиток емпатії та комунікативної толерантності:*

- уміння слухати, розуміти та враховувати точку зору співрозмовника;

- створення доброзичливої атмосфери у спілкуванні.

*4. Міжкультурна комунікація:*

- здатність враховувати особливості мовної та культурної поведінки представників інших культур;

- розуміння комунікативних стратегій у багатомовному середовищі<sup>21</sup>.

**Методи формування комунікативної компетентності:**

*1. Рольові ігри та моделювання ситуацій:* студенти беруть участь у симуляції реальних професійних ситуацій, таких як проведення уроків, спілкування з батьками або розв'язання конфліктів.

*2. Дискусії та дебати:* використання дискусій як способу навчання допомагає розвивати навички аргументованого висловлювання та реагування на заперечення.

*3. Аналіз автентичних текстів:* робота з автентичними письмовими або усними текстами, що дозволяє студентам аналізувати реальні комунікативні ситуації.

*4. Інтерактивні методи навчання:* залучення цифрових інструментів (відеоконференції, чат-боти, мовні симулятори) для вдосконалення комунікативних навичок<sup>22</sup>.

**Роль комунікативного аспекту у професійній діяльності:**

*1. Проведення уроків:* ефективна комунікація з учнями сприяє кращому засвоєнню матеріалу, створенню комфортної атмосфери та мотивуванню до навчання.

*2. Співпраця з батьками:* уміння налагодити конструктивний діалог з батьками допомагає у вирішенні освітніх питань і підтримці розвитку дитини.

*3. Робота в команді:* комунікативні навички дозволяють майбутньому вчителю ефективно працювати у педагогічному колективі, ділитися досвідом і впроваджувати інновації.

---

<sup>21</sup> Пасічник О. В. Міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх учителів. Львів : Світ, 2021. С. 51.

<sup>22</sup> Лісовий О. А. Інтерактивні методи у викладанні філологічних дисциплін. Харків : Педагогічна думка, 2021. С. 83.

4. *Розв'язання конфліктів*: здатність застосовувати комунікативні стратегії допомагає уникати або ефективно вирішувати конфлікти в освітньому середовищі<sup>23</sup>.

Комунікативний аспект забезпечує не лише практичну реалізацію мовних знань, але й формує особистість учителя як ефективного фахівця, здатного організувати процес навчання та створювати сприятливе мовне середовище.

***Переваги когнітивно-комунікативного підходу:***

Основними перевагами ККП можна, на нашу думку, назвати:

1. *Системність знань* – поєднання когнітивного та комунікативного компонентів дозволяє майбутньому вчителю не лише запам'ятовувати мовні правила, а й розуміти їхню сутність, що сприяє формуванню цілісного уявлення про мову як систему.

2. *Розвиток критичного мислення* – аналіз мовних явищ, вирішення проблемних завдань і моделювання ситуацій стимулюють розвиток аналітичного мислення, необхідного для викладацької діяльності.

3. *Практична спрямованість навчання* – застосування комунікативних методик (рольових ігор, проєктів, інтерактивних занять) допомагає студентам опановувати мову через реальні комунікативні ситуації, що забезпечує високу якість підготовки до професійної діяльності.

4. *Формування міжкультурної компетентності* – завдяки акценту на культурних аспектах мови студенти розвивають здатність до міжкультурної взаємодії, що є важливим у сучасному багатонаціональному освітньому середовищі.

5. *Індивідуалізація навчання* – підхід дозволяє враховувати когнітивні особливості та потреби кожного студента, адаптуючи навчальний процес відповідно до його рівня підготовки й особистих інтересів.

6. *Розвиток мовленнєвої гнучкості* – використання мови у різних контекстах сприяє розвитку стилістичної варіативності та адаптації мовлення до умов спілкування.

7. *Емоційна залученість* – інтерактивні форми навчання мотивують студентів, сприяють формуванню позитивного ставлення до вивчення мови та підвищують зацікавленість у професії.

8. *Розвиток рефлексивних навичок* – завдяки осмисленню власного мовлення та аналізу його ефективності студенти вчаться оцінювати свої мовні навички та вдосконалювати їх.

9. *Підготовка до сучасних викликів* – ККП відповідає вимогам Нової української школи, де вчитель виступає фасилітатором

---

<sup>23</sup> Іваненко О. В. Методичні рекомендації з педагогічної освіти. Київ : Педагогічна академія, 2021. С. 24.

навчального процесу, здатним організувати учнівську діяльність і забезпечити її інтерактивність <sup>24</sup>.

***Практичне значення для майбутніх учителів:***

- забезпечує впевнене використання мовних знань у різних професійних і життєвих ситуаціях;
- формує здатність викладати мову як динамічну й функціональну систему, зрозумілу учням;
- допомагає ефективно працювати в умовах сучасного освітнього середовища, включно з багатомовністю та культурним різноманіттям.

***Використання підходу в педагогічній практиці:***

- підготовка та проведення уроків, які базуються на інтеграції когнітивних і комунікативних завдань (аналіз текстів, дебати, дискусії);
- використання проєктної методики для створення мовних продуктів (есе, презентацій, відеороликів);
- моделювання реальних комунікативних ситуацій із подальшим аналізом і рефлексією <sup>25</sup>.

ККП забезпечує формування вчителя нового покоління, який не лише володіє глибокими знаннями мови, але й здатен ефективно використовувати їх у професійній діяльності. Цей підхід сприяє підготовці спеціалістів, здатних до інновацій, креативності та професійного саморозвитку. Використання ККП у навчанні англійської мови майбутніх учителів сприяє формуванню високого рівня лінгвістичної компетентності, необхідної для професійної діяльності.

### **3. Розвиток міжкультурної компетентності у майбутніх учителів**

У сучасному глобалізованому світі, де міжкультурні контакти стали невід'ємною частиною життя, розвиток *міжкультурної компетентності* є одним із ключових завдань педагогічної освіти. Майбутні вчителі виступають не лише носіями знань, але й посередниками між культурами, сприяючи формуванню у своїх учнів толерантності, поваги до інших народів та розуміння багатоманіття світу. У цьому контексті міжкультурна компетентність стає однією з базових складових професійної підготовки сучасного педагога. Але, у той же час, міжкультурна компетентність є невід'ємною складовою *професійної компетентності*.

---

<sup>24</sup> Гуменюк М. В. Інтеграція теоретичних знань і практичних умінь у навчальному процесі. Дрогобич : Університетське видавництво, 2019. С. 47.

<sup>25</sup> Коваль Т. М. Когнітивно-комунікативний підхід у вивченні мови. Київ : Освіта, 2020. С. 68.

За твердженням Л. Карпової, *професійна компетентність* учителя – це інтегративне особистісне утворення, що ґрунтується на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлює готовність учителя до виконання педагогічної діяльності й забезпечує високий рівень її самоорганізації<sup>26</sup>. С. Пільова подає більш конкретизоване поняття професійної компетентності вчителя, розглядаючи його як «інтегративне особистісне утворення, що ґрунтується на теоретичних психолого-педагогічних і фахових знаннях, практичних уміннях та навичках, значущих особистісних і професійних якостях, ціннісних орієнтаціях і наявному педагогічному досвіді, що дозволяє йому на високому професійному рівні здійснювати навчальну й виховну діяльність»<sup>27</sup>. На думку Н. Сергієнко, професійна компетентність – це «інтегроване професійно- особистісне утворення, в якому внутрішні ресурси людини, її особисті якості та здібності розглядаються як джерело й критерії ефективної предметної діяльності в системі освіти»<sup>28</sup>. За словами О. Данишенко, «професійна компетентність фахівців різних галузей діяльності як у державному, так і приватному секторах, стає неможливою без володіння ними міжкультурною компетентністю задля ефективної реалізації поставлених цілей і завдань у професійній сфері»<sup>29</sup>.

Основною метою навчання іноземної мови – є формування іншомовної *комунікативної компетентності*, що «означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу»<sup>30</sup>. Однак, поряд з іншомовною комунікативною компетентністю досить важливою є *міжкультурна компетентність*. Крім того, «сучасні підходи до формування загальних компетенцій студентів-філологів передбачають орієнтацію освітнього процесу на виховання в дусі миру і взаєморозуміння, основними засадами якого є повага до різних культур, цивілізацій, цінностей, а також до прав та основних свобод людини; усвідомлення зростаючої взаємозалежності між народами і націями, а також необхідності міжнародного співробітництва; готовність брати участь у

---

<sup>26</sup> Карпова Л. Г. Формування професійної компетенції вчителя загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... канд. пед. Наук : 13.00.04. Харків, 2004. С. 17.

<sup>27</sup> Пільова С. Г. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки : дис.... канд.. пед.. наук : 13.00.04. Одеса, 2011. С. 26-27.

<sup>28</sup> Сергієнко Н.Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя. URL : [http://umo.edu.ua/images/content/nashi\\_vydanya/metod\\_upr\\_osvit/v\\_5/24.pdf](http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_5/24.pdf)

<sup>29</sup> Данишенко О. С. Поняття набуття міжкультурної компетентності: американський підхід. *Державне управління. Інвестиції: практика та досвід*. 2015. №24. С. 148.

<sup>30</sup> Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. С. 24.

вирішенні проблем різного рівня; глобальна перспектива для освіти на всіх рівнях і в усіх формах»<sup>31</sup>.

І. Сафонова розглядає міжкультурну компетентність із позицій аксіології, що дозволяє представляти простір університетської освіти як ціннісно-детермінований, креативно-діяльнісний і особистісно орієнтований процес, спрямований безпосередньо на формування міжкультурної компетентності студента<sup>32</sup>.

О. Зеліковська у структурі міжкультурної компетентності визначає наступні показники: *предметно-професійний* (володіння системою національних знань і вмінь у професійній сфері); *соціолінгвістичний* (знання мовних одиниць із національно-культурною семантикою та володіння комунікативною стратегією); *соціокультурний* (культурно-специфічні знання, стратегічні вміння, компаративні вміння) та *афектний* (особистісні якості і характеристики)<sup>33</sup>.

Д. Дірдорф розробила композиційну модель міжкультурної компетентності, у якій є три групи елементів – *афективні* (емпатія і толерантність, які створюють психологічну основу для ефективної міжкультурної взаємодії); *когнітивні* (культурно-специфічні знання, які служать основою для адекватного тлумачення комунікативної поведінки представників іншої культури); *поведінкові* (різні стратегії, застосовані в ситуаціях міжкультурних контактів)<sup>34</sup>.

В. Гудікунст пропонує тривимірну модель міжкультурної компетентності: *мотиваційні чинники* (потреби учасників інтеракції, соціальні зв'язки, уявлення про самого себе та відкритість для нової інформації), *фактори знань* (очікування, спільні інформаційні мережі, знання альтернативних інтерпретацій, подібностей та відмінностей) та *фактори навичок* (здатність до емпатії, вміння адаптувати комунікацію, створювати нові категорії, видозмінювати поведінку та збирати потрібну інформацію)<sup>35</sup>.

Міжкультурна компетентність взаємопов'язана з таким поняттям, як *міжкультурний діалог*, успішність якого залежить безпосередньо від рівня компетенції сторін, задіяних у ньому. Такий міжкультурний діалог зумовлений сучасним станом міждержавних і міжнаціональних

---

<sup>31</sup> Ніколаєва Ж. В. Сучасні підходи до формування іншомовної компетенції майбутніх філологів у контексті євроінтеграції. *Наукові праці*. Сер. Педагогічні науки. 2006. Т. 50. Вип. 37. С. 137.

<sup>32</sup> Сафонова І. О. Сутність і структура міжкультурної компетентності в контексті аксіологічного підходу. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2014. Вип. 3 (62). С. 135.

<sup>33</sup> Зеліковська О. О. Сутність та структура міжкультурної компетентності студентів вищих економічних навчальних закладів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Сер. Педагогіка і психологія. 2010. № 2 (24). С. 213.

<sup>34</sup> Deardorff D. K. Assessing Intercultural Competence. *Assessing Complex General Education Student Learning outcome*. 2011. No. 149. P. 70.

<sup>35</sup> Gudykunst W., Kim Y. Communication with strangers: An approach to intercultural communication. Boston : McGraw Hill, 1997. P. 74.

зв'язків і можливий за різних обставин: навчання за кордоном, наукові конференції та семінари, професійне стажування, культурно-освітні обміни, туризм, електронне листування тощо. В узагальненому вигляді міжкультурна компетентність – «це здатність усвідомлювати чинники, зумовлені іншою культурою, та те, як вони впливають на менталітет і моделі поведінки представників цієї культури і, відштовхуючись від цього, вибудовувати власну комунікативну та поведінкову стратегію у процесі спілкування з ними»<sup>36</sup>.

На думку А. Костюченко, «розвиток сучасного суспільства неможливо уявити без процесів глобалізації, інтеграції, впровадження інновацій та міжкультурної взаємодії, що постійно зростає... Ці процеси стосуються всіх сфер життя людини: побутової, культурної, професійної, політичної, наукової, економічної тощо». Спілкування з людьми, які належать до різних культур, може ускладнюватися через відмінності в сприйнятті світу, культурно-національних особливостей, мовного бар'єру. Така ситуація вимагає розвитку в майбутніх учителів, особливо гуманітарних дисциплін, толерантності та емпатії, вміння швидко адаптуватися та володіти гнучкістю мислення, для того, щоб успішно будувати конструктивну комунікацію з представниками різних культур та етнічних меншин. Тому важливим, на нашу думку, є твердження А. Костюченко, що «високі вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей сприяють утвердженню нової ролі вчителя як медіатора міжкультурної комунікації, здатного не тільки передавати знання своїм учням, а й забезпечувати ефективність міжкультурного спілкування, долаючи міжкультурні бар'єри і попереджувати міжкультурні конфлікти». Тому серед завдань сучасної вищої освіти важливе місце посідає створення відповідних умов, які сприятимуть формуванню високого рівня міжкультурної компетентності майбутніх учителів. У зв'язку з цим, за словами дослідниці, *міжкультурна компетентність* майбутнього вчителя – це «здатність ефективно здійснювати інтенсивну міжкультурну, міжетнічну і міжособистісну взаємодію учителя й учнів, виступати в ролі посередника між представниками своєї та іншої культури, усвідомлюючи себе представником певної етнічної спільноти, толерантно ставитися до носіїв інших культур»<sup>37</sup>.

Міжкультурна компетентність передбачає здатність людини ефективно комунікувати та співпрацювати з представниками інших культур, враховуючи їхні ментальні, соціальні та мовні особливості. Для майбутніх вчителів це означає не лише знання про традиції, звичаї

---

<sup>36</sup> Пасічник О. Міжкультурна компетентність як складова іншомовної комунікативної компетентності. *Компетентісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи*. 2021. С. 164.

<sup>37</sup> Костюченко А. Аналіз поняття «міжкультурна компетентність учителя». *Педагогічні науки*. 2015. № 64. С. 30.

та цінності інших народів, але й уміння враховувати ці аспекти у процесі навчання, створюючи умови для гармонійної взаємодії учнів з представниками різних культур.

Розвиток міжкультурної компетентності є особливо актуальним для педагогів, які працюють у полікультурних суспільствах. У таких умовах учитель повинен виконувати роль не лише освітянина, але й культурного медіатора, який формує у своїх учнів відкритість до інших культур, емпатію та здатність до критичного мислення у міжкультурному діалозі.

Сучасні підходи до підготовки педагогів включають інтеграцію міжкультурного компоненту в навчальні програми, використання автентичних матеріалів, розробку інтерактивних методів навчання та впровадження технологій для поглиблення знань про інші культури. Владач відіграє ключову роль у цьому процесі, оскільки саме він є тим, хто спрямовує студентів на формування міжкультурних навичок, мотивує до вивчення інших культур і створює сприятливі умови для міжкультурного навчання.

Міжкультурна компетентність включає в себе кілька ключових компонентів:

**1. Когнітивний аспект:** знання про різні культури, їхні традиції, цінності та особливості спілкування. Це включає вивчення культурних контекстів, у яких функціонує мова, що дозволяє вчителям краще розуміти своїх учнів.

**2. Афективний аспект:** ставлення до культурних відмінностей, яке включає в себе емпатію, відкритість і повагу. Вчителі повинні демонструвати толерантність та підтримувати культурну різноманітність у класі.

**3. Поведінковий аспект:** уміння адаптувати свою комунікацію і поведінку залежно від культурного контексту. Це означає, що вчителі повинні бути здатними коригувати своє спілкування відповідно до культурних норм і очікувань<sup>38</sup>.

Формування міжкультурної компетентності у майбутніх вчителів англійської мови може бути досягнуто через різноманітні методи:

**1. Інтерактивні методи навчання.** Використання рольових ігор, симуляцій та групових дискусій, що моделюють міжкультурні ситуації. Ці методи дозволяють студентам відчувати реальні міжкультурні комунікації та навчитися їх аналізувати.

**2. Проектна діяльність.** Організація міжкультурних проектів, які передбачають дослідження традицій, звичаїв та мовних особливостей інших культур. Наприклад, студенти можуть працювати в групах над проектами, присвяченими конкретній країні, її культурі та соціальним аспектам.

---

<sup>38</sup> Практикум педагогічної майстерності : Навч. посіб. / Л. М. Сергеева, А. О. Молчанова, О. В. Пащенко. Київ : ТОВ «Етіс Плюс», 2008. С. 162.

**3. Використання автентичних матеріалів.** Залучення фільмів, статей, літератури та інших ресурсів, що демонструють культурні особливості. Це допомагає студентам отримати глибше розуміння контексту, в якому функціонує англійська мова.

**4. Крос-культурний обмін.** Організація програм обміну або співпраці з іноземними студентами. Це дозволяє студентам на практиці взаємодіяти з носіями мови та культур, сприяючи розвитку їхніх комунікативних навичок.

**5. Міжкультурні семінари та лекції.** Запрошення експертів для проведення лекцій або семінарів на тему міжкультурної комунікації. Це може бути як теоретичний, так і практичний аспект <sup>39</sup>.

#### **Роль викладача у міжкультурній компетенції**

Викладач має вирішальне значення у формуванні міжкультурної компетентності студентів. Його завдання полягає в наступному:

- *створення сприятливого навчального середовища*: викладачі повинні підтримувати атмосферу відкритості та взаємоповаги, що стимулює обговорення культурних тем;

- *фасилітація навчального процесу*: направлення студентів на дослідження міжкультурних питань, організація активного навчання, яке відповідає їхнім інтересам і потребам;

- *оцінка навчання*: викладачі повинні розробити критерії оцінювання, які враховують міжкультурний контекст, зокрема, здатність студентів до адаптації у міжкультурних ситуаціях <sup>40</sup>.

Розвиток міжкультурної компетентності у майбутніх вчителів англійської мови є необхідною умовою їхньої професійної підготовки. Залучення до навчального процесу міжкультурних компонентів, використання автентичних матеріалів та активна роль викладача сприяють формуванню вмінь і навичок, які допоможуть майбутнім вчителям ефективно працювати в багатокультурному середовищі. Це, у свою чергу, сприятиме формуванню толерантного, відкритого та усвідомленого суспільства.

Отже, мовна компетенція – одна з найважливіших складників міжкультурної компетентності, оскільки саме мовні знання є інструментом пізнання іншої культури та важливою умовою міжкультурної комунікації. Лише в контексті різних дисциплін формується комплексний підхід до міжкультурної компетентності, яка є багатокomпонентним особистісним утворенням особистості вчителя, що дозволяє йому здійснювати професійно-педагогічну діяльність на засадах толерантності, з розумінням, повагою і без упередження.

---

<sup>39</sup> Коваль Т. М. Автентичні матеріали як засіб формування міжкультурної компетентності. Київ : Освіта, 2020. С. 36.

<sup>40</sup> Пасічник О. В. Міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх учителів. Львів : Світ, 2021. С. 51.

## ВИСНОВКИ

Інтеграція ККП у викладання англійської мови майбутнім учителям є ключовим напрямом модернізації сучасної педагогічної освіти. Дослідження, проведене у межах цієї статті, дозволяє зробити такі основні висновки:

1. Поєднання когнітивних та комунікативних стратегій сприяє розвитку не лише мовленнєвих навичок, але й здатності до аналітичного мислення, творчого підходу до вирішення проблем, що є важливими складовими професійної підготовки майбутнього вчителя.

2. Використання методів аналізу, групування та візуалізації інформації дозволяє студентам глибше розуміти мовні структури, сприяє довготривалому засвоєнню знань і підвищує мотивацію до вивчення англійської мови.

3. Комунікативні методи навчання, зокрема рольові ігри, моделювання ситуацій і проєктне навчання, дозволяють створювати умови, максимально наближені до реального життя. Це допомагає майбутнім учителям формувати навички, необхідні для викладання іноземної мови у шкільному середовищі.

4. Інтеграція міжкультурного компоненту у процес викладання англійської мови сприяє формуванню у студентів глобального світогляду, толерантного ставлення до інших культур і здатності ефективно взаємодіяти у багатокультурному середовищі.

5. Використання автентичних матеріалів, інформаційно-комунікаційних технологій і інтерактивних методів дозволяє не лише підвищити якість викладання, але й створити сприятливі умови для особистісного розвитку студентів.

6. Ефективність інтеграції ККП значною мірою залежить від викладача. Він має бути не лише носієм знань, але й фасилітатором, який стимулює студентів до активної участі у навчальному процесі, сприяє розвитку їхнього потенціалу та формує позитивне ставлення до міжкультурної комунікації.

Отже, ККП – це універсальний інструмент, який дозволяє підготувати майбутніх учителів до викликів сучасної освіти. Він забезпечує формування лінгвістичної та міжкультурної компетентності, необхідних для ефективного викладання англійської мови, сприяє особистісному розвитку студентів та інтеграції у глобальну освітню спільноту.

У подальших дослідженнях доцільно приділити увагу більш детальному аналізу впливу когнітивно-комунікативного підходу на успішність навчання в умовах цифрового середовища, а також розробці адаптивних методик для студентів з різними стилями навчання.

## АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню інтеграції когнітивно-комунікативного підходу у викладанні англійської мови для формування лінгвістичної та міжкультурної компетентності майбутніх учителів. У роботі розкрито теоретичні основи цього підходу, зокрема поєднання когнітивних і комунікативних стратегій, які сприяють розвитку аналітичного мислення та мовленнєвих навичок. Проаналізовано методи формування лінгвістичної компетентності, такі як інтерактивні вправи, рольові ігри та використання інформаційно-комунікаційних технологій. Значна увага приділена розвитку міжкультурної компетентності через вивчення культурних особливостей англомовних країн, використання автентичних матеріалів та міжкультурних проєктів. Окреслено проблеми недостатнього включення культурного компоненту в освітній процес. Наголошено на ролі викладача як фасилітатора, який сприяє інтеграції когнітивно-комунікативного підходу в навчальний процес. У статті обґрунтовано актуальність цього підходу в умовах глобалізації та багатокультурного середовища. Зроблено висновки щодо ефективності методу для підготовки конкурентоспроможних майбутніх педагогів. Запропоновано практичні рекомендації для реалізації підходу у навчанні. Робота підкреслює значущість поєднання мовних та культурних аспектів у процесі викладання англійської мови.

## Література

1. Шабат-Савка С. Т. Дискурс як релевантний спосіб втілення комунікативних інтенцій. *Studia Linguistica*. 2011. № 5. С. 451–457.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К. 2006. 716 с.
3. Рубанець О. М. Про сутність когнітивного підходу у сучасній філософії науки. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»* : зб. наук. пр. Філософія. Київ : КПІ. 2006. С. 60-64.
4. Бацевич, Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
5. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К. 2006. 716 с.
6. Гончаренко А. Особистісно-орієнтована модель освіти: підготовка педагога. *Дошкільне виховання*, 2008. № 1. С. 10–13.
7. Годованець Н. І., Леган В. П. Когнітивно-комунікативний підхід при навчанні іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія : «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. Випуск 1 (38). С. 94-96.
8. Бойкарова Л. Когнітивно-комунікативна методика навчання української мови : Гірська школа Українських Карпат. Івано-Франківськ, 2013. № 10. С. 231-235.

9. Томенюк О. Когнітивний підхід до аналізу мовних явищ. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. № 11. С. 141–146.
10. Сліпушко О. Тлумачний словник іншомовних слів. Київ : Школа, 2006. 288 с.
11. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / редкол. О. С. Мельничук (голова) та ін. ; АН УРСР, Ін-т мов-ва ім. О. О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1982. 632 с.
12. Пустовіт Г. П. Концептуальні засади модернізації змісту сучасної позашкільної освіти і виховання учнів. *Рідна мова*. 2010. № 10. С. 21 – 22.
13. Вовк О. І. Комунікативно-когнітивна компетентність майбутніх філологів: нова парадигма сучасної освіти. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2013. 500 с.
14. Newby D. The role of theory in pedagogical grammar: A Cognitive and Communicative approach. *Eurasian Journal of Applied Linguistics*. 2015. № 1 (2). Р. 13–34. DOI: <https://doi.org/10.32601/ejal.460614>.
15. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2022-2032 роки. Київ : МОН України, 2022.
16. Пасічник О.В. Формування мовленнєвих навичок у майбутніх учителів. Львів : Світ, 2019. С. 72-75.
17. Коваль Т. М. Автентичні матеріали як засіб формування міжкультурної компетентності. Київ : Освіта, 2020. С. 34-38.
18. Рускуліс Л. Когнітивно-комунікативний підхід у методичній системі формуванні лінгвістичної компетентності майбутніх вчителів української мови та літератури. *Педагогічний вісник*. Вип. 67, 2019. С. 192-198.
19. Рускуліс Л. Когнітивно-комунікативний підхід у методичній системі формуванні лінгвістичної компетентності майбутніх вчителів української мови та літератури. *Педагогічний вісник*. Вип. 67, 2019. С. 192-198.
20. Гуменюк М. В. Інтеграція теоретичних знань і практичних умінь у навчальному процесі. Дрогобич : Університетське видавництво, 2019. С. 45-47.
21. Пасічник О. В. Міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх учителів. Львів : Світ, 2021. С. 49-52.
22. Лісовий О. А. Інтерактивні методи у викладанні філологічних дисциплін. Харків : Педагогічна думка, 2021. С. 80-85.
23. Іваненко О. В. Методичні рекомендації з педагогічної освіти. Київ : Педагогічна академія, 2021. С. 23-25.
24. Гуменюк М. В. Інтеграція теоретичних знань і практичних умінь у навчальному процесі. Дрогобич : Університетське видавництво, 2019. С. 45-47.
25. Коваль Т. М. Когнітивно-комунікативний підхід у вивченні мови. Київ : Освіта, 2020. С. 67-70.

26. Карпова Л. Г. Формування професійної компетенції вчителя загальноосвітньої школи : *автореф. дис. ... канд. пед. Наук* : 13.00.04. Харків, 2004. 20 с.

27. Пільова С. Г. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки : *дис.... канд. пед. наук* : 13.00.04. Одеса, 2011. 160 с.

28. Сергієнко Н.Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя. URL : [http://umo.edu.ua/images/content/nashi\\_vydanya/metod\\_upr\\_osvit/v\\_5/24.pdf](http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_5/24.pdf)

29. Данишенко О. С. Поняття набуття міжкультурної компетентності: американський підхід. *Державне управління. Інвестиції: практика та досвід*. 2015. №24. С. 148–153.

30. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

31. Ніколаєва Ж. В. Сучасні підходи до формування іншомовної компетенції майбутніх філологів у контексті євроінтеграції. *Наукові праці*. Сер. Педагогічні науки. 2006. Т. 50. Вип. 37. С. 136-139.

32. Сафонова І. О. Сутність і структура міжкультурної компетентності в контексті аксіологічного підходу. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2014. Вип. 3 (62). С. 129–143.

33. Зеліковська О. О. Сутність та структура міжкультурної компетентності студентів вищих економічних навчальних закладів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Сер. Педагогіка і психологія. 2010. № 2 (24). С. 213–216.

34. Deardorff D. K. Assessing Intercultural Competence. *Assessing Complex General Education Student Learning outcome*. 2011. No. 149. pp. 65–79.

35. Gudykunst W., Kim Y. Communication with strangers: An approach to intercultural communication. Boston : McGraw Hill, 1997. 112 p.

36. Пасічник О. Міжкультурна компетентність як складова іншомовної комунікативної компетентності. *Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи*. 2021. С. 160-165.

37. Костюченко А. Аналіз поняття «міжкультурна компетентність учителя». *Педагогічні науки*. 2015. № 64. С. 29–33.

38. Практикум педагогічної майстерності : Навч. посіб. / Л. М. Сергєєва, А. О. Молчанова, О. В. Пашенко. Київ : ТОВ «Етіс Плюс», 2008. 184 с.

39. Коваль Т. М. Автентичні матеріали як засіб формування міжкультурної компетентності. Київ : Освіта, 2020. С. 34-38.

40. Пасічник О. В. Міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх учителів. Львів : Світ, 2021. С. 49-52.

**Information about the authors:**

**Formanova Svitlana Victorivna,**

Doctor of Philological Sciences,  
Professor at the Department of Foreign Languages  
Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture  
4, Didrichson str., Odesa, 65029, Ukraine

**Bosa Tetiana Sergiivna,**

Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages  
Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture  
4, Didrichson str., Odesa, 65029, Ukraine

**Lazarchuk Svitlana Fedorivna,**

Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages  
Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture  
4, Didrichson str., Odesa, 65029, Ukraine